

ikke tage noget fra den glæde, som bogen utvivlsomt må have vakt i de to Hadsherred-sogne, for selv om indholdet i og for sig er traditionelt nok – med oldtid, kirker, skoler, administration, gårde, fattigvæsen, landbrug osv., så er alt dette alligevel anskuet på en måde, så livet og dagligdagen bag det hele kommer med, og ikke nok med det – det er også bestandig sat ind i en rigshistorisk sammenhæng. Til rigshistorien hører vel også Niels Blicher, landøkonomen, og digtersønnen St. St. Blicher, der – naturligt for en Randlevhistorie – vies et særligt kapitel. Det er også prisværdigt, at fortælleren har haft mod til at gå helt op til kommunesammenlægningen i 1970, da de to sogne kom under Odder storkommune. Hensynet til de nulevende har nok gjort behandlingen af de 25 år efter 2. verdenskrig lidt skitse-mæssig; men det store tidehverv afmales alligevel i ind imellem helt poetiske billeder.

Bogens tekst er fortræffeligt suppleret med masser af illustrationer, gamle og nye – de sidste i de fleste tilfælde optaget til den – og med fyldige billedtekster. I enkelte tilfælde har forfatteren fundet det nødvendigt at illustrere noget, som han ikke har kunnet finde lokal dækning for, og han er da gået uden for sine sogne – uden at *det* på nogen måde virker forstyrrende. Et veloplysende personregister, en kildefortegnelse og herreds- og sognekort afrunder bogen, der også i typografisk henseende præsenterer sig smukt. I kildefortegnelsen mangler desværre trykkeår for de fleste bøger; det er generende, hvis interesserede vil rekvirere dem fra et af de videnskabelige biblioteker.

Finn H. Lauridsen

Esbern Jespersen: *Hedens Børn*. (Poul Kristensen, Herning, 1975). 175 s.

Den hede, Esbern Jespersen hentyder til i sin titel, er Bostrup Hede syd for Jebjerg i Salling. Personkredsen og miljøet har

han første gang præsenteret i festskriftet til H. P. Hansen, Herning, fra 1949, og 1954 udsendte han på Fremad en mere detaljeret skildring. Det er denne, der med visse tilføjelser og nu med illustrationer er blevet genudsendt. Bogen er lidt svær at placere. Den har en historisk kerne i Jespersens egen familie, man møder Jeppe Aakjær, Esper Andersen, Carl Hansen Vinde, Helge Hostrup, Albinus Jensen m.fl.; men hvor historien holder op, og fiktionen begynder, er ikke til at afgøre. Det antydes, at visse personer er sammensat af flere, og det siges rent ud, at Jespersen ikke selv er en Fjaldsøn (fjald = ødemark er navnet på »hovedfamilien«). Det er en skam, for det kunne han godt have været tjent med, og det er da også et spørgsmål, om man skal tro det. Tidsbilledet er fantastisk godt truffet; det er næppe gjort bedre. Stilen ligner de gamle bønder selv: nøgtern og uden de store følelser – men med så meget mere bagved for den, som kan fornemme det.

Mod bogens slutning undrer Dorthe Fjald sig over, at manden Ole ikke er kommet med i Kongenshus Mindepark. »Vi kan ikke alle lakkes på enden«, svarer sønnen Ebbe, der er lærer. Ole Fjald har fået det smukkeste minde i denne bog, og man kan kun ærgre sig over, at han ikke hed Jespersen, og at sønnen ikke i stedet for Ebbe hed Esbern. Eller gjorde de det alligevel?

Finn H. Lauridsen

Vald. Andersen: *Hald Hovedgård 1435–1975. Niels Bugges borg. Slot og len. Kulturcenter*. (Poul Kristensens Forlag, Herning, 1977). 313 s.

Få danske herregårde har vel som Hald en duft af dramatisk-romantisk fortid over sig: Niels Bugge, biskop Jørgen Friis, de Limaerne (Jøderne på Hald), Gregers Daa, Frederik Schinkel, Ove Høegh-Guldberg og Krabberne – navne af større og mindre betydning i Dan-

markshistorien, men alle kendte. Valdemar Andersen har i en årrække arbejdet med gården, og der er grund til at lykønske ham med, at hans omfattende studier har kunnet udsendes i så smuk en form, som det her er tilfældet.

Det har, trods al umage, ikke været muligt for nærværende anmelder at finde ud af, hvad titlens årstal 1435 står for i Halds historie. Han er standset ved, at der på titelbladet er tale om en trykfejl for 1345, fra hvilket år det første egentlige brev gården vedrørende synes at foreligge: Peder Ludvigssens pantsættelse af to parter af Hald m.m. Peder Ludvigsen var søn af Ludvig Albertsen (Eberstein), der var den første sikre ejer. Han døde 1328 og kan således ikke, som anført af Vald. Andersen s. 13, have været medvirkende til at få Valdemar Atterdag til magten – det var Atterdags senere svoger Valdemar (Eriksen) af Sønderjylland, der en tid under de forvirrede forhold med de holstenske grever var kongevalgt.

Den slags fejl er ind imellem lette at finde, og det er svært at lade dem ligge, når de »råber højt«. De skal, i al fald i dette tilfælde, ikke forklejne indtrykket af en endog særdeles gedigen, indholdsrig og læseværdig bog. For spændende er Hald med og uden drama og romantik. I perioden 1536–1663 var gården centrum for et kongeligt len, der på sit største omfattede 31 herreder. Denne periode er i det store og hele forbigået i litteraturen, et forhold, Vald. Andersen råder bod på i en meget bred skildring, der ikke mindst får værdi ved at belyse de almindelige økonomiske omstændigheder ved driften af et len. Beskrivelsen omfatter også her virkningen af krigene i det 17. århundrede.

I ejerrækken bemærker man blandt mange landsdommer Fr. Schinkel fra det 18. århundrede, der bl.a. har været bekendt som bondeplager i stor stil. Man kan vel ikke sige, at Vald. Andersen rehabiliterer ham; men han giver fornuftige

forklaringer på Schinkels fremfærd og efterlader indtrykket af en effektiv og dygtig administrator.

Bygningshistorien vies adskillige sider; men den, der går til bogen for at få en endelig opklaring på problemerne omkring de forskellige voldsteder, går også her forgæves. Men det bliver de mange detaljer forresten ikke mindre fængslende af. Foruden selve gården redegøres der for søen, møllerne, Bækkelund, den militære øvelseslejr, lazaretlejren og Folkekuranstalten – og endelig i et slutkapitel for Hald i skønlitteraturen (folkevisen, frydeskriget ved jødernes »fordrivelse«, rimkrøniken, Blicher og Goldschmidt).

Det er en stor bog om så snævert et emne; men omfanget er velberettiget, og den læser, der bare vil blade, har en udmærket indgang i et person-, sted- og emneregister. For den, der vil vide mere, er der et godt note- og henvisningsapparat.

Finn H. Lauridsen

Anker Ankerstrøm: *Fra Herning og Hedelandet. Erindringer fra Århundredskiftet* (Poul Kristensen, Herning, 1975). 124 s.

Ankerstrøms forældre var bestyrerpar på Herning Fattiggård 1882–1909. Selv har han i mange år virket som friskolelærer, og han har udgivet såvel digte som fortællinger og romaner. Stoffet til nærværende bog har han delvis hentet fra to bind erindringer, fra radioforedrag og aviskronikker. Nye er emnerne ikke: fattiggården, Kjælle Casper, skolegang og hyrdeliv, men skildringerne er levende, gribende og morsomme i skønsom blanding. Det samme gælder kapitlerne om valgmenighedspræsten Enevold Terkelsen og Jeppe Aakjær. Den sidste virkede i adskillige år som Ankerstrøms redelige kritiker. Et kapitel om Blicher går knap så tæt på og burde måske have været udeladt. Mellem hver prosatekst er sat et